

מהות התפילה

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת תולדות

- יצחק – עמוד העבודה • טהרת הלב לתפילה • שתי כוונות בתפילה • יישוב
- הסתירה ברמב"ם • ביאור 'שעה אחת' לפני התפילה • ביאור המושג 'מקום' •
- הרשות להתפלל • התפילות עולות דרך מקום המקדש • התפילה – עמידה
- לפני ה' • לא להיתפס להנהגות חיצוניות • להתפלל מתוך התבוננות בגדולה
- האלקית • תפילה מתוך כל הבריאה • התפילה – פניית העולם לבורא

יצחק – עמוד העבודה

קראנו השבת את פרשת תולדות, העוסקת ביצחק אבינו. נאמר בפרשה:

וַיַּעֲתֶר יִצְחָק לֵה' לִנְכַח אֲשֶׁתוֹ כִּי עָקְרָה הוּא וַיַּעֲתֶר לוֹ ה' וַתַּהַר רִבְקָה אֲשֶׁתוֹ.

אומרים חכמים: 'זיעתר יצחק' – שיצחק 'העתיר', שפך הרבה תפילות לנוכח אשתו. עבר הרבה זמן עד שהיא התעברה, והיה צריך הרבה להתפלל.

עניינו של יצחק היא התפילה. "על שלשה דברים העולם עומד על התורה על העבודה ועל גמילות חסדים". המהר"ל מרחיב את הדיבור שדברים אלו הם כנגד כל אחד משלושת האבות: יעקב עמוד התורה. יצחק הוא עמוד העבודה, אברהם הוא עמוד החסד. יצחק הוא עמוד העבודה "פחד יצחק" זה ההתמסרות לריבונו של עולם, ויצחק אבינו מסר את נפשו בעקידה.

טהרת הלב הנדרשת לתפילה

אני רוצה קצת להרחיב על עניינה של התפילה. המשנה בתחילת פרק חמישי במסכת ברכות (ל: אומרת):

אין עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש, חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים כדי שיכוונו את ליבם למקום, ואפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק.

כותב רבינו יונה:

יש מפרשים כדי שיפנו טרדת המחשבות ויכוונו באמירת התפילה, ואין זה נראה למורי הרב נר"ו דאם כן לא היה לו לומר 'למקום' אלא 'לתפילתם'.

הלשון 'למקום' מופיעה בנוסח בר"ף וגם במשניות, אך הנוסח במשנה שבגמרא, הוא 'שיכוונו את ליבם לאביהם שבשמים'. שואל רבנו יונה לפי הנוסח בר"ף, אם הכוונה שייכוונו ליבם ויתרכזו בתפילה, למה כתוב 'למקום', ולא כתוב שיכוונו את ליבם לתפילתם.

דהא חזינן לקמן כשהזכיר כוונה לעניין אמירת התפילה לא אמר למקום, אלא אמר המתפלל צריך שיכוון את לבו סימן לדבר תְּכִין לְבָבְךָ תִּקְשִׁיב אֲזַנְךָ" (תהילים י, יז).

רבנו יונה מדייק שאם הכוונה שיכוונו ליבם לתפילה ולא יסיחו דעתם ויתרכזו בתפילה אז לא היה צריך להגיד 'למקום' אלא 'לתפילתם', שהרי אחר כך שהברייתא (ברכות לא.) מתייחסת לכוונה בתפילה היא אומרת: "המתפלל צריך שיכוון את לבו לשמים שנאמר 'תכין לבם תקשיב אזנך'". אז למה במשנה כתוב 'למקום'.

אלא ודאי כך הוא הפירוש, כדי שיכוונו, שיהא ליבם שלם בעבודת המקום ויתבטלו מליבם תענוגי העולם הזה והנאותיהם כי כשיטהרו ליבם מהבלי העולם הזה ויהא כוונתם ברוממות ה' תהיה תפילתם רצויה ומקובלת לפני המקום.

רבנו יונה מבאר שאין הכוונה לכוון בתפילה, אלא לטהר את הלב, לבטל את כל הרצונות הגשמיים של האדם, ולהתבונן רק ברוממות ה' יתברך. במצב רוחני כזה, ממילא תהיה התפילה רצויה ומקובלת לפני המקום.

שיחת הרב זלמן מלמד לפרשת השבוע ♦ 3

ועל כוונה זו נאמר: "תִּכְיֶינָה לְבָבִי תִּקְשִׁיב אֶזְנֶךָ" (תהילים י, יז). ומה שאמר תכין ליבם מפני שכוונת טהרת הלב מעבירות ומתענוגי העולם הזה צריכה סיוע מהמקום.

כוונת הפסוק 'תכין ליבם' היא שהקב"ה צריך לעזור להכין את הלב שיהיה לב טהור.

כעניין שנאמר: "וּבְחֵן לְבוֹת ה' (משלי ז, יג) וכתוב 'וְהֵכֵן לְבָבְךָ אֱלֹהֶיךָ' (דברי הימים א, כט, יח). ועל זה אמר תסייע אותם ותכין ליבם שיהא טהור כדי שתקשיב תפילתם. תדע שכן הוא עיקר פירוש הדבר מדאמרינן לקמן סימן לדבר "תכין ליבם תקשיב אוזנך" ולמה אמר סימן? הלא ראייה ברורה הוי? אלא מפני שעיקר הפסוק לא בא על כוונת אמירת התפילה אלא על כוונת טהרת הלב, וכשהזכיר אותו לשם בכוונת אמירת התפילה אמר סימן לדבר.

רבנו יונה מבסס דבריו מדברי הברייתא שאומרת המתפלל צריך שיכוון ליבו לשמים. סימן לדבר הפסוק "תכין ליבם תקשיב אוזנך" - למה אומר בלשון סימן? כי באמת אין כוונת הפסוק על הכוונה והריכוז שצריך בתפילה, אלא על טהרת הלב שאדם יסיר מליבו את כל הנאות העולם וכל התענוגות ויתבונן ברוממות ה'. לכן כשהגמרא מדברת על הכוונה בתפילה, הפסוק הוא רק סימן ומתכוון לדבר יותר עמוק, שכדי להתפלל צריך קודם טהרת הלב.

שתי כוונות בתפילה לרבנו יונה

התוספות יום טוב מבין מדברי רבינו יונה, שיש שתי כוונות. יש כוונה בתפילה ויש כוונה לעמוד לפני ה'. רבינו יונה אומר שהכתוב כדי שיכוונו ליבם למקום - הכוונה לעמידה לפני ה', עצם העמידה שאדם עומד עכשיו לפני ריבונו של עולם. וכוונת התפילה במילים, זה דבר בפני עצמו.

הרב בעולת ראי"ה (בהקדמה לעולת ראי"ה בדרכי פעולת התפילה ליחיד ולציבור אות יא) מפרש את דברי הגמרא שהבאנו, "תנו רבנן המתפלל צריך שיכוון את ליבו לשמים, אבא שאול אומר סימן לדבר תכין ליבם תקשיב אוזנך":

יש כוונה פרטית שהיא כוונת פירוש המילות והעניינים, ויש כוונה כללית שהיא כוונת הלב בגדולת ה' יתברך ורוממות הנפש הראויה לה על ידי האורה באור ה'.

הרב מכוון לדברי רבינו יונה בשערי תשובה, שיש כוונה כללית שהיא כוונת הלב בגדולת ה' יתברך ורוממות הנפש הראויה לה על ידי האורה באור ה' ששעת התפילה מסוגלת אליה. כשאדם מגיע לתפילה, הוא צריך לראות את גדולת ה' יתברך. לא רק לעסוק בתפילה ובבקשות אלא לזכור שהוא עומד לפני ריבונו של עולם. ולהתכוון ולהתרומם לראיה והסתכלות על הגדולה האלוקית.

וזה שלמדנו כאן, שלבד כוונת המילות והעניינים בפרטיות צריך לכוון ליבו לשמיים ברוממות ה' יתברך לפי מה שתוכל נפשו שאת, ועל ידי זיכרון ה' יתברך וגדולתו תתרומם הנפש לשלמות תכלית התפילה, וממילא היא סגולה להתקבלות התפילה.

זו משמעות הפסוק 'תכין ליבם' ואז 'תקשיב אוזנך', הקב"ה מקשיב לתפילה. זאת אומרת כשאתה נמצא ברמה כזאת של עומד לפני ה' ומתבונן בגדולה האלוקית ומתוך כך מתפלל - אז התפילה גם מתקבלת.

יישוב הסתירה ברמב"ם בעניין הכוונה בתפילה

ברמב"ם בהלכות תפילה יש סתירה. פעם אחת הרמב"ם אומר (פ"י ה"א) שלכתחילה, כמובן צריכים להתכוון בכל הברכות, אבל אם אדם התפלל וכיוון בברכה ראשונה, יצא ידי חובה. ובמקום אחר בהלכות תפילה (פ"ד הט"ו) משמע ברמב"ם שאם אדם לא התכוון בכל התפילה כולה, לא יצא ידי חובה. אומר ר' חיים מבריסק שתרי מיני כוונות יש. יש כוונה - של עמידה לפני ה', ויש כוונה של המילים. כשאדם אומר מילים, צריך להתכוון למה שהוא אומר. ובכוונת המילים, אם אדם כיוון בברכה הראשונה יצא ידי חובה. אבל הכוונה של העמידה לפני ה' היא עצם התפילה. ואם אדם לא נמצא במקום הזה שהוא עומד עכשיו לפני ה', זה לא נחשב תפילה בכלל, זה 'מתעסק'. חסר את עצם עניינה של התפילה, ולא יוצא ידי חובתו. כך הוא מדייק בדברי הרמב"ם.

ביאור 'שוהים שעה אחת לפני התפילה'

המשנה אומרת ש'חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת קודם התפילה'. הרבה פעמים כשהמשנה אומרת 'שעה אחת', זה לאו דווקא שעה, אלא זה זמן מסוים, אבל כאן הכוונה של המשנה היא שעה אחת כפשוטו, שהרי אחר כך הגמרא שואלת על מה שכתוב שהחסידים היו שוהים שעה אחת לפני התפילה ומתפללים שעה, ושוהים שעה

אחת אחרי התפילה, ותורתם מתי תהא נעשית? אם אדם מתפלל תשע שעות ביום מתי נשאר לו זמן ללמוד? ועל זה מיישבת הגמרא שמתוך שחסידיים הם, תורתם **משתמרת**. אם אדם זוכר כל מה שהוא לומד פעם אחת, זה כבר מספיק, הוא יכול לעלות מעלה מעלה במעלות הקודש. כך כתוב בבבלי. ובירושלמי כתוב, 'מתוך שחסידיים הם תורתם **מתברכת**'. הירושלמי לא מסתפק ב'משתמרת'. זו לא מחלוקת, ארץ ישראל זה סוג אחר של חסידיים, תורתם של החסידיים של ארץ ישראל מתברכת. חסידיים של חוץ לארץ תורתם משתמרת. מכל מקום עבודת התפילה אצל החסידיים הייתה עבודה גדולה, רובו של היום עסקו בעבודת ה' של התפילה.

משמעות המושג 'מקום'

צריכים להתבונן בעניין הזה של העמידה לפני ה'. נביא את דברי הנודע ביהודה בצל"ח על המשנה הזו בתחילת פרק רביעי:

הנוסח שבמשנה שבמשניות כדי שיכוונו ליבם למקום, וכן נמצא ברי"ף וברא"ש. ועיין ברבינו יונה ובתוספות יום טוב.

הצל"ח עומד על כך שנוסח המשנה שונה מהנוסח שנמצא בגמרא שכתוב שיכוון ליבו לשמיים, כפי שאמרנו.

לעניות דעתי, ליתן טעם על שכינו שם הבורא כאן 'מקום', והוא מוסר גדול למתפלל שידע לפני מי הוא עומד. והנה הקב"ה נקרא מקום, לפי שהוא מקומו של עולם וממילא מלא כל העולם כבודו. ובכל מקום שהאדם עומד הרי הוא עומד לפניו יתברך ממש, וכשהוא מדבר תפילתו 'ברוך אתה' לשון נוכח וכיוצא בזה כל בקשות בברכות האמצעיות, הכול בלשון נוכח, 'אתה חונן' וכדומה, הוא מדבר עם מלך מלכי המלכים פנים אל פנים כביכול לנוכח, ובזה תבוא מורא גדול בלב האדם כמו שכתב הרמ"א (בתחילת שולחן ערוך בסימן הראשון) באורח חיים: "שיותי ה' לנגדי תמיד", הוא כלל גדול שאדם צריך לשים אל ליבו שהמלך הגדול הקדוש ברוך הוא אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו וכו' מיד יגיע אליו היראה וההכנעה.

ה'נודע ביהודה' מדייק מהמילה 'המקום', שהכוונה כמובן לריבונו של עולם. ריבונו של עולם נקרא מקום כי הוא מקומו של עולם, והוא נמצא בכל מקום, ואדם תמיד נמצא לפני ה'. בכל מקום שאדם נמצא הוא נמצא לפני ריבונו של עולם.

חסד ה' – האפשרות להתפלל אליו

מוסיף ה'נודע ביהודה':

כי באמת מה שנתן רשות לאדם הנברא שהוא כל כך קטן שיבוא לבקש צרכיו מהקב"ה מלך גדול ונורא, ומה אנוש כי תזכרנו ולא עוד אלא שיעיז אנוש לפניו לבקש בקשה ממך תן לי חיים, תן לי מזונות, תן לי חכמה, וכיוצא בזה, זה העזה גדולה מן האדם וחוצפה, אילולי שהקב"ה בעצמו נתן לנו רשות, ופתח לנו שער לבוא לפניו בבקשה, ולא עוד אלא שהבטיחנו בתורתו לעשות בקשתנו שנאמר: "ובקשתם משם ומצאת" וכל ספרי הנביאים מלאים בזה.

מאיפה יש לאדם החוצפה והעזות הזאת בכלל לעמוד לפני ה' ולבקש בקשות? אלא כל מה שאנו עומדים לפני ה' זה רק כי הוא נתן לנו רשות.

פעם שמעתי שהיה צדיק אחד, שהיה מתחיל 'מודה אני' ונתקע רגעים ארוכים, ואחר כך אמר 'לפניך', כך בכל יום ויום. שאלו אותו החסידים למה הוא נעצר אחרי אמירת 'מודה אני'. ענה להם, כשאני אומר 'מודה אני' אני חושב מי אני שאני עומד לפניך, מאיפה יש לי את העוז הזה, אני מתבונן ומתבונן עד שאני מבין שבעצם אני בריאה של הקב"ה, הוא ברא אותי, הוא נתן לי רשות, זה רצונו ועל מנת כן הוא ברא אותי, ואז אני יכול להמשיך. צריך את ההתבוננות הזו שאדם עומד לפני ה'. אדם מדבר עם הקב"ה בלשון נוכח, זה דבר שאנחנו לא רגילים אליו, שתלמיד מדבר אל הרב בלשון נוכח, ואנחנו עומדים לפני הקב"ה ואומרים 'אתה חונן לאדם דעת', 'אתה' לשון נוכח. כאן אנחנו רואים כביכול את ענוותנותו של הקב"ה שבמקום גדלותו שם אתה מוצא את ענוותנותו.

אנחנו עומדים בתפילה, ואומרים בעיקר בברכה הראשונה: "ברוך אתה ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב", מסביר הצ"ח שזו ענווה גדולה מאוד של הקב"ה, שכאילו כבודו מתגלה בתור אלוקי האבות. כמו שאומרים המלך הזה הוא מלך של ארץ גדולה, לכן הוא מלך חשוב, כך הקב"ה הוא אלוקים של אברהם, אברהם הוא חשוב, אז אלוקים של אברהם חשוב. ולכאורה זה מה שעושה חשיבות

לקדוש ברוך הוא, שהוא אלוקי אברהם, יצחק ויעקב - הקב"ה הרי מעל כל המציאות כולה. אלא זו ענווה כביכול של הקב"ה הוא נקרא אלוקי ישראל. כביכול כבודו קשור ותלוי בכבודם של ישראל, בכבודם של האבות. זה מה שמחבר אותנו כשאנחנו עומדים לפני ה', וכדי שלא נשכח לפני מי אנחנו עומדים, באה הברכה השנייה, שהיא אומרת את גבורתו ואת גדלותו של הקב"ה, שהוא מחיה מתים, שהוא פועל את כל מה שיש בעולם.

התפילות עולות דרך מקום המקדש

ה'נודע ביהודה' מוסיף ומבאר עוד שהמובן שיכוון לבו למקום - הכוונה גם למקום בית המקדש, המקום שעליו נאמר לגבי יעקב: "וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם" (בראשית כח, יא) הוא המקום שבו התפללו אבותיו וזה שער השמיים, ועל המקום הזה אמר שלמה המלך "וְהִתְפַּלְלוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה" (מלכים א, ח, לה). וכל אדם שנמצא בכל מקום בעולם צריך בתפילתו לכוון אל מקום המקדש:

וכל התפילות שמתפללים בכל העולם שנתפזרו ישראל, צריכין לילך עד הגיעם למקום המקדש, ומשם יעלו לאבינו שבשמיים. ולפי רוב המרחק הדרך יש לתפילות אחריות על הדרך, והדרכים בחזקת סכנה, סכנת שודדים שהם הקליפות שנבראו בעוונות. ולפי רוב ריחוק הדרך צריך שמירה בדרך, לכן היו החסידים שוהים שעה אחת שיכוונו ליבם למקום.

התפילה צריכה לעבור דרך ארוכה דרך טומאת ארץ העמים, וצריך שהתפילה תהיה מוקפת בשומרים ותוכל להגיע אל מקום המקדש ולעלות למעלה ששם פתוח שער השמיים. לכן החסידים היו שוהים שעה אחת:

לעורר עצמם בתשובה שלמה, והתשובה היא כתריס ומגן לילך בטח אחר כך בתפילתו לקיים: "וְקָמַתְּ וְעָלִיתְּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה'" (דברים יז, ח), והתפילה מתוך מחשבה זו מתקבלת ברצון.

יש אנשים שנוסעים להתפלל על קברי צדיקים בפולין, ואז התפילה שלהם צריכה לחזור משם וללכת את כל הדרך עד מקום בית המקדש, אז הם צריכים באמת לשהות שעה אחת כדי שהתפילה תהיה שמורה כל הדרך מפני כל הקליפות המזיקים שנמצאים בכל הדרך הארוכה. לפי מה שה'נודע ביהודה' מסביר, לתפילה שאדם מתפלל בארץ ישראל

יש משקל אחר מתפילה שאדם מתפלל בחוץ לארץ, כי צריך לכוון את התפילות אל המקום, והן עוברות דרך המקום, 'זיפגע במקום'. מי שמתפלל בירושלים הוא עוד יותר קרוב, ומי שמתפלל קרוב יותר לבית המקדש יש לתפילה פחות דרך, והתפילה צריכה פחות שמירה, ומגיעה יותר בקלות אל מקומה.

התפילה – עמידה לפני ה'

המהר"ל (בנתיבות עולם נתיב העבודה) מרחיב את הדיבור על עניינה של התפילה. המהר"ל אומר (שם פרק א') שהתפילה היא לא צורך גבוה, הקב"ה לא צריך את תפילתנו. לכן הוא פותח בפסוק: "זָבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבֹת ה' וּתְפִלַּת יְשָׁרִים רְצוֹנוֹ" (משלי טו, ח). אם הקב"ה היה צריך את הזבחים כי הוא צריך אוכל, לא משנה מי מקריב, זבח רשעים או זבח צדיקים, העיקר שיש לו אוכל. אבל הקב"ה לא צריך דבר, ולכן שרשעים זובחים ומביאים קרבן זו תועבה. הקב"ה לא רוצה בקרבן רשעים. רצונו בתפילת ישרים. זה לא קרבן אלא רק דיבורים. עניינה של התפילה הוא בעצם לבטא שאין עוד מלבדו. העמידה לפני ה' פירושו של דבר – הידיעה שכל מה שנמצא בעולם ממנו, וכל רגע ורגע הכול מקבל קיום וחיות ממנו, ואין שום דבר מלבדו. זו האמירה של התפילה - שה' הוא אחד. לכן כל הבקשות אליו כי רק ממנו אפשר לקבל. לבטא שה' אלוקינו ה' אחד. העמידה לפני ה' היא התבטלות מוחלטת. וזה עניינם של ישראל כי ישראל הם עם אחד והתפילה שלהם מביעה את העניין הזה. לכן קרבן התמיד, הוא קרבן אחד בדווקא. בלעם אומר שהוא ירצה את ה' באלפי אילים. העמים יכולים להביא לפניו המון קרבנות, אבל הקב"ה לא רוצה את זה. הקב"ה רוצה את ייחודו, וישראל הם היחידים שיכולים לבטא את ייחודו, כי ישראל הם עם אחד, והם יכולים לבטא את עניינה של התפילה שהיא התבטלות כלפי ריבונו של עולם.

הביטוי 'התבטלות' פירושו של דבר היבלעות בגדולה האלוקית. לעמוד לפני ה' ולדעת שאין עוד מלבדו. להתחבר אל הגודל, אל המקור. ההתבטלות היא התעלות! אני בפני עצמי לא עומד כאיזה מציאות מול ריבונו של עולם השלם, אלא אני חלק מהגדולה האלוקית. רק הגדולה האלוקית נמצאת, אין עוד מלבדו. על כן, כל הצורה של התפילה צריכה להיות כזאת בביטול הגשמיות.

"מִסִּיר אֲזָנוּ מִשְׁמַע תּוֹרָה גַם תִּפְלְתוּ תּוֹעֵבָה" (משלי כח, ט). הפשט הוא שהקב"ה מלמד אותנו תורה, אם אדם לא מקשיב להקב"ה, אז איך הוא רוצה שהקב"ה יקשיב לו בתפילה.

אבל מה פירוש המילים "גם תפילתו תועבה", היה אפשר לומר מסיר אוזנו משמוע תורה – תפילתו לא מתקבלת. המהר"ל מסביר (שם בפרק ב') "מסיר אוזנו משמוע תורה" אם אדם לא נמצא במדרגה רוחנית, כמו שאמר רבינו יונה שאדם צריך להתפשט מכל הרצונות והתאוות החומריות ולראות את הגדולה האלוקית, אז הוא חומרי ומגושם, ותפילתו אינה טובה. הוא כמו שיכור שמתפלל לפני ה'. תפילתו תועבה, כי זו תפילה חומרית, נמוכה, תפילה שמלאה בזוהמה.

תפילה מתוך התבוננות בגדולה האלוקית

יש לומר ש"מסיר אוזנו משמוע תורה", זאת אומרת שהאדם לא מתבונן בגדולה האלוקית. הרי התורה זו ההופעה של הרעיון האלוקי. קודשא בריך הוא ואורייתא חד הוא. בתורה נמצא הכול, כל הרעיונות, האידיאלים, השאיפות, כל הטוב וכל השלמות. כדי להתפלל צריך קודם לראות את אור ה', את הגדולה האלוקית, הממלאת את הכול, ואם אדם לא נמצא במקום הזה, אז התפילה היא לא תפילה. אדם צריך להימצא במקום שכל עניינה של התפילה זה להביע את הייחוד האלוקי, שאין עוד מלבדו. כיוון שהתפילה היא מאוד עמוקה, היא צריכה להיות בלחש. התפילה מביעה שהכול בטל אלו.

מסביר המהר"ל (שם בפרק ג') שלכן יש שלוש תפילות ביום. כל תפילה מביעה עוד צד שהכול מאת ה'. שחרית בתחילת היום, בהתחלת המציאות שהיא ממנו יתברך. מנחה, בסוף היום, כל העולם חוזר להקב"ה. תפילת ערבית ביסודה הייתה תפילה של רשות, לא רק כל העולם חוזר, משהו מעל המציאות חוזר, הכול שייך לריבונו של עולם. לכן צריך לקבוע מקום לתפילה. "כל הקובע מקום לתפילתו אלוקי אברהם בעזרו, כשמת אומרים אי חסיד אי עניו מתלמידיו של אברהם אבינו" (ברכות ו:). רבינו יונה מפרש כל הקובע מקום לתפילתו, לוקח ברצינות את התפילה ומחפש מקום נקי ומתאים ושם הוא מתפלל. זה סימן של רצינות בתפילה.

לא להיתפס להנהגות החיצוניות בלא משמעות פנימית

קביעת מקום מביעה את היחס לתפילה. אבל יש אנשים שהמקום יותר חשוב להם מהיחס, העיקר שיהיה להם מקום קבוע. צריך לזכור שהעיקר הוא התוכן. הנהגות חיצוניות צריכות להביע עומק פנימי ולא להישאר בחיצוניות שלהן. קובע מקום

לתפילתו הכוונה למקום רוחני. זאת אומרת, הוא נכנס לאטמוספירה רוחנית ומתפלל מתוך המקום הפנימי שלו.

פעם אחת הייתי בירושלים בשעת תפילת מנחה, ליד איזו ישיבה, ונכנסתי להתפלל שם. לא רציתי לתפוס מקום של מישהו, אז עמדתי ליד ארון הספרים, וחשבתי ששם בוודאי אף אחד לא עומד, ואני רואה מישהו מסתובב סביבי, כאילו הוא צריך את המקום הזה. אמרתי בליבי, אני אורח. הכנסת אורחים זה גם כן חשוב. כשבא אורח צריך לומר לו שב על מקומי, אני אחפש מקום אחר.

הייתי במקום אחר, חסידי. אמרו לי: אתה צריך 'גארטל', בלי 'גארטל' התפילה בכלל לא יכולה להתקבל. אמרתי: 'אני מסתדר בלי זה'. אריכות של התפילה לא הייתה שם, אבל 'גארטל' היה. זאת אומרת, החיצוניות צריכה להביע את הפנימיות. היא לא עומדת בפני עצמה. ההנהגות החיצוניות צריכות להביע את העומק הפנימי, ולא להישאר רק חיצוניות.

להתפלל בכוונה מתוך כל הבריאה

ה'בעל שם טוב' בפרשת נח אומר "צַהַר תַּעֲשֶׂה לְתִבְהָ" (בראשית ו, טז). ה'תיבה' היא 'תיבת נוח', אבל יש עוד תיבה, מילת התפילה גם היא נקראת תיבה. צריך להאיר אותה, לומר אותה בהתלהבות ובכוונה עמוקה. כל אות רומזת על עולמות עליונים. וכך הוא מפרש את הפסוק: "בֵּא אֶתְּהָ וְכָל בְּיַתְדְּ אֶל הַתִּבְהָ" (בראשית ז, א) הביאו את כל החיות, את כל הבריות, את המציאות כולה לתוך תיבת נח. כך גם בתיבה של התפילה, בוא אתה וכל כוחותיך הרוחניים אל התיבה של התפילה, כדי לעבוד את ה' בכל לבבך ובכל נפשך.

מוסיף 'אור המאיר' על הפסוק: "וְאֶתְּהָ קַח לְךָ מִכָּל מֵאֲכָל אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאֶסְפַּתְּ אֵלֶיךָ וְהָיָה לְךָ וְלָהֶם לְאֹכֶלָה וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים כִּן עָשָׂה" (בראשית ו, כא–כב) ופירש רש"י ש"ככל אשר צווה אותו אלוהים" זה בניין התיבה. מבאר 'אור המאיר', שמי שרוצה לגשת אל עבודת ה' בתפילה צריך לקשור את עצמו בעת עומדו בתפילה בכל הנבראים, שכל הנבראים נבראו לכבודו יתברך, וכולם מראים את גדולת ה', וכולם משבחים את ה' בעצם מציאותם כי כולם נבראו על ידי ריבונו של עולם, ויתבונן בשורשם ומהותם שבתוכם גנוז הכוח האלוקי המקיים אותם. מתוך ההתבוננות הזאת במציאות שכולה מספרת את כבוד ה', ומתוך ההתפעלות הזו יגש אדם להתפלל, ואז הוא מקשר את הכול אליו יתברך.

'אור המאיר' מוסיף שאז ממילא אדם לא יכול להסיח את עצמו בתפילה לדבר אחר, כי כל הדברים קשורים לריבונו של עולם. אין לאן להסיח את הדעת, כי כל המציאות כולה קשורה לריבונו של עולם. שום דבר לא יכול לטורדו בתפילה. וזה מה שאומר הפסוק "קח לך מכל מאכל" מאכל זה דבר המקיים את המציאות, צריך לחבר את כל המציאות כולה לה'.

התפילה – פניית העולם אל הבורא

נתבונן בלשונו של הרב זצ"ל (עולת ראייה בהקדמה, התפילה המתמדת של הנשמה, אות ז) בהקשר לתפילה:

התפילה היא האידיאל של כל העולמים, כל ההוויה כולה למקור חייה היא עורגת, כל צמח כל שיח, כל גרגר חול, כל רגב אדמה, כל אשר בו חיים נגלים וכל אשר בו חיים כמוסים.

יש צומח שהחיים שלו כמוסים, יש דומם שהחיים שלו יותר כמוסים, אבל יש שם חיים. כל ההוויה כולה עורגת למקורה, לריבונו של עולם.

כל קטני היצירה וכל גדוליה, שחקי מעל ושרפי קודש, כל הפרטיות שבכל יש, וכל כללותו, הכול הומה, שואף, עורג ושוקק לחמדת שלמות מקורו העליון החי, הקדוש, הטהור והכביר.

כל הבריאה מתפללת. אבל לא כאדם בעל שכל, בעל יכולת של כוח הדיבור, אלא המציאות תלויה בהקב"ה וכל הזמן משתוקקת לקבל את הקיום שלה מריבונו של עולם. אז האידיאל של כל הבריאה הוא להיות מחובר למקור שלה, אליו היא שואפת. לקבל מהבורא את קיומה, להשתלם ולהתעלות. הכול פונה אל ריבונו של עולם. הלשון של הרב היא התפילה היא האידיאל של כל העולמות כולם, ואדם מתבונן בזה, "וסופג את כל השקיקות הללו בכל עת ובכל שעה, והוא מתרומם ומתעלה בתשוקות קדשו" - כלומר אדם מתבונן במציאות הזאת שכל העולם מבקש את קירבת ה', מבקש את קיומו. ריבונו של עולם הוא השלמות, הוא המקור, כל מה שיש בעולם טוב, ולמעלה זה טוב גדול יותר. כאן יש ניצוצות של טוב, שפע, אור, אך המקור שלהם הוא בלתי מוגבל. השאיפה שלנו היא אל הגודל. יש טוב, ורוצים טוב עוד יותר גדול, רוצים יותר אור, רוצים יותר

גודל, כל דבר בעולם שואף להשתלם, להיות אלוקי, להיות מואר באור ה'. זה עניינה של התפילה.

התפילה זה האידיאל. זו הסתכלות אחרת לגמרי על התפילה. התפילה היא לא אמצעי לקבל דברים, כדי לקבל טובה, שפע, מזון, בריאות וכדומה. עניינה של התפילה זה התחברות אל הגודל, אל המקור, ואז גם האדם מתגדל. התפילה היא המטרה, היא לא אמצעי. כשאדם עומד בתפילה, זו השעה הכי גדולה שלו בחיים. אין שעה יותר גדולה מזאת. הוא עומד לפני ה' ומתחבר אל הגדולה האלוקית ונהיה חלק ממנה. הוא מתעלה אל מדרגה אחרת לגמרי.

אדם צריך להגיע למצב כזה שהוא משתוקק להתפלל. מצפה מתי אעמוד לפני ה' להתפלל, כי התפילה מרימה אותו, כי באותה שעה הוא נהיה דבוק וקשור בגדולה האלוקית. כשאדם מתבונן כך שהוא עומד במרכז הבריאה, ומבטא בעצם את כל מה שהבריאה כולה עורגת ומבקשת, אז הוא מרים לא רק את עצמו אלא את הבריאה כולה. "התפילה היא האידיאל של כל העולמים", כשאדם מתפלל, הוא מעלה ומרומם את הכול, למקור הברכה, למקור החיים.

השיחה נמסרה בשנת התשפ"ב

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11

